

Landskaps- karaktärsanalys

*att i ett tidigt skede
få en grepp om
helheten*

Landskap i långsiktig
planering

Ulrika Lundin

TRAFIKVERKET

2

Problemet

- Landskapet är den arena där allt sker – och det mesta pågår samtidigt; vägar, järnvägar, bostäder, vindkraftparker och industriområden ska samsas om utrymmet med jordbruk, friluftsliv, kulturarv, djur och växtlighet.
- En annan typ av förändring äger rum i landskap som människan slutat nyttja.
- ***Splittrad planering ger dåliga lösningar***
- ***Hållbar utveckling förutsätter helhetssyn***

2 2015-09-18

3

Ett mångsidigt verktyg

Forsknings- och innovationsprojektet *Landskap i långsiktig planering* har utvecklat en metodik för att vi ska kunna vända perspektivet:

- sektorisering -> helhet
- undvika skada -> utveckla och förbättra

Metodikerna utgår från en **landskapskaraktärsanalys (LKA)**, som gör det möjligt att i ett tidigt skede få en grepp om helheten.

Syftet är att bidra till en hållbar utveckling. Samtidigt ger det mer nytta för pengarna.

3 2015-09-18

4

Landskap i långsiktig planering

Förutom att teoretiskt utveckla en metodik har man testat/testas den i en pilotstudie i Västra Götaland.

Har bedrivits i nära samarbete med Länsstyrelsen i Västra Götaland, Västra Götalandsregionen och Riksantikvarieämbetet.

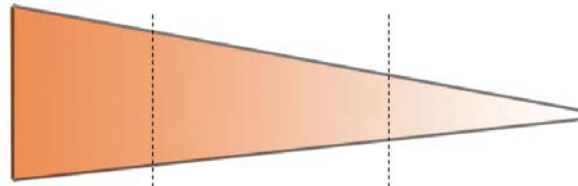
Konsultgrupp knuten till projektet.

Tester i olika åtgärdsvalsstudier, gestaltningsprogram m.m.

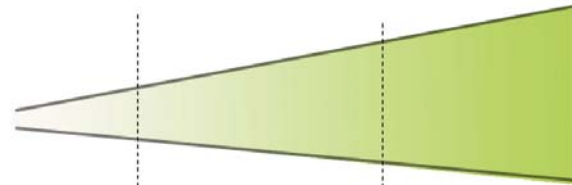
4 2015-09-18

5

Möjlighet att påverka planerad åtgärd

Kunskap om landskapet

Strategisk planering Förstudie Utredning Arbets-/järnvägsplan

6

Landskapet är en helhet.
Det känner varenda människa som vistas i det!
Ändå behandlar vi det sällan så.

7

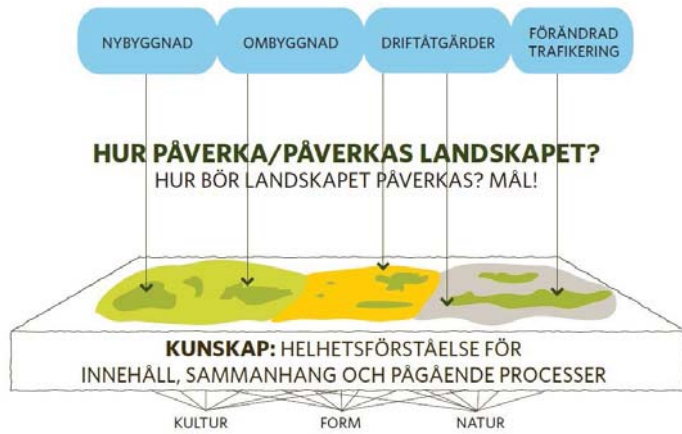
Vi tar landskapet
för givet!

8

INFRASTRUKTURÅTGÄRDER

Analys -
Bygger på
beskrivningen

Tematiska
studier –
"Varför ser
det ut och
fungerar
som det
gör?"

Landskaps-
karaktärs-
analys

Karaktären hos
olika delar

En beskrivning
sprungen ur alla
teman

Karaktär – nyckelelement
Byggstenar

Karaktärsbeskrivningen lyfter fram de mest karaktärsdanande byggstenarna i landskapet.

Analysen är det centrala

När beskrivningen är sammanställd görs själva analysen:

- Utvecklingstendenser
- Känslighet
- Potential
- .. och vad vill vi med landskapet?

Utvecklingstendenser

- Vart är landskapet på väg?
- Vilka spår av förändringsmönster pågår?
- Vilka trender kan anas eller förväntas?

Känslighet

- Vad är landskapet känsligt för?
- För förändring av rådande karaktär, kvaliteter och funktioner
- Riktat mot de åtgärder och anspråk som ställs på landskapet

Potential

- Kan landskapliga värden stärkas, främjas?
- Kan brister åtgärdas?
- Finns särskild utvecklingspotential i någon riktning?
- Vad vill vi...

17 Åtgärdsvalsstudie enligt fyrstegsprincipen

= en förberedande studie för att förstå trafiksituationen, vilka brister, problem eller behov som finns. Lösningar? Åtgärder?

De olika delarna i LKA;

Karaktärsbeskrivningar - Landskapets utvecklingstendenser, känslighet och potential - Mål med landskapet

...kan på olika sätt tas med i denna process!

Kinne-kullebanan

- En järnväg som berör många landskapstyper
- Banans framtida utveckling i en åtgärdsvalsstudie
- Landskapskaraktärsanalys från LiLP används, man kan tidigt se och ta hänsyn till landskapets behov.

"I normala fall hade vi föreslagit åtgärder, och först i slutskedet hade man utrett vilka effekter de skulle få för landskapet. Ofta leder det till att olika intressen ställs mot varandra. Bilden som landskapskaraktärsanalysen ger oss gör det lättare att hitta lösningar som både kan utveckla landskapets potential och samtidigt uppnå andra viktiga mål för transportsystemet."

Sara Sandin, projektledare för åtgärdsvalsstudien.

Den nationella transportplanens åtgärder får helt olika konsekvenser och innebörd för landskapets utveckling beroende av var de landar – även om det är samma åtgärd!

Tema landskapets ekologi

- Översiktligt kartera de landskapsekologiska samband som kan ha relevans för tidiga skeden i infrastrukturplanering.
- Riktade analyser som berör sådan biologisk mångfald som kan påverkas av Trafikverkets drift och investeringar.
- Bygger på metoden "Biologisk infrastruktur", framtagen av Calluna AB.
- Biologisk mångfald är beroende av en infrastruktur för att fungera. Ordet infrastruktur inrymmer de samband, spridnings- och rörelsemönster som måste finnas för att den biologiska mångfalden inte ska utarmas.

Utgångspunkter för metodiken är att:

- analyserna av landskapets ekologi utgår från konventionen för biologisk mångfald, dvs. hänsyn tas för arter, ekosystem och processer som är relevanta på landskapsnivå.
- särskilt intresse riktas mot höga koncentrationer av biologisk mångfald.
- fokus ligger också på brister för biologisk mångfald samt ekologiska funktioner som riskerar att brytas.
- landskapsskalan skiftar mellan olika delanalyser från nationell (ibland internationell) till lokal skala (kommun eller kommunedel).
- nationella datakällor används i första hand, regionala heltäckande källor i andra hand.
- vedertagna metoder för landskapsekologiska analyser används i första hand.

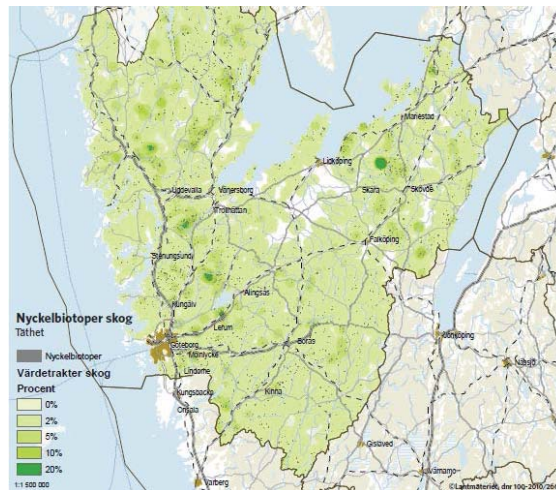
Metodikens 13 steg

- **Steg 1. Karaktärisering naturgeografisk region/biom**
- **Steg 2. Identifiera storskaliga stråk**
- **Steg 3. Identifiera värdetrakter**
- **Steg 4. Identifiera mosaiktrakter**
- **Steg 5. Identifiera värdesystem**
- **Steg 6. Fragmenteringsgrad**
- **Steg 7. Identifiera stora områden**
- **Steg 8. Känsliga avrinningsområden**
- **Steg 9. Bristanalyser**
- **Steg 10. Riktade art- och biotopanalyser**
- **Steg 11. Riktade analyser i urbana miljöer**
- **Steg 12. Skyddade områden**
- **Steg 13. Ekologisk funktionalitet**

SKOG

Nyckelbiotoper i skog

- GIS-analys av nyckelbiotoper, all skogstyper.
- Procentskalan visar andel av nyckelbiotoper.
- Tillräckligt stora koncentrationer – ekologiskt funktionella landskap.
- Stråk:
 1. Från Dalsland ner mot Göteborg (Kroppefjäll, Svartedalsomr, Risveden). Barr-, löv- och sumpskogar.
 2. Kring platåbergen, t.ex. Kinnekulle och Billingen. Ädellöv.

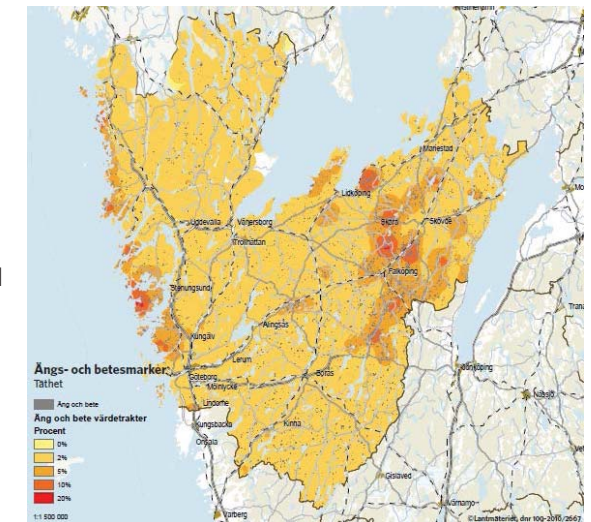

ODLINGS- LANDSKAP

Täthet av ängs- och betesmarker

- Hög biologisk mångfald i hagmarker och ängar.
- Analys av TUVÅ (Jordbruksverkets databas för ängs- och betesmarker)
- Två viktiga stråk/kärnområden:

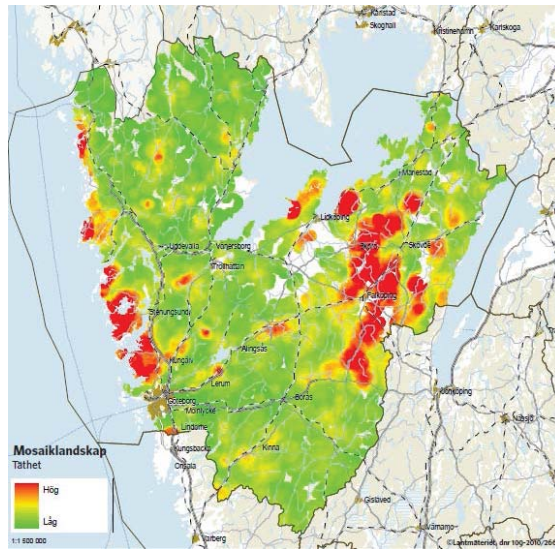
1. Bohuskustens odlingslandskap
2. Centrala Skaraborg (Falbygden, Valle härad, Kinnekulle, Kålland)

MOSAIK

Överlapp ger ofta ännu större biologisk mångfald.

- Viktiga för biologisk mångfald. Arter som nyttjar flera naturtyper + zoner där emellan.
- I analysen viktas/premieras överlagrade värdeetrakter.
- Två viktiga stråk/kärnområden:
 1. Centrala Skaraborg
 2. Bohuskusten, främst södra delen.

VILT

Viltstråk och barriärer

- Större däggdjur som rör sig längre sträckor, utsätts ofta för olycksrisker genom påkörning.
- Karta med konflikt älg och trafik:
- **Röda vägsträckor** – stora barriäreffekter och hög mortalitet.
- **Gula vägsträckor** – också brister men lägre.
- **Gröna vägsträckor** – tillfredställande situation.

Röda pilar – Nationellt viktiga stråk:

1. Över centrala Skaraborg, från Tiveden till Herrljungatrakten.
2. Längs med Vättern och Hökensås.
3. Potentiellt stråk i Väster men utbyggnad + själva Göta älv är idag barriär.

www.trafikverket.se/landskap

Huvudrapport
Kortversion
Populärversion
m.m.

Slutseminarium 20 oktober 2015 i Uppsala.